

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»**

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з навчальної дисципліни
«СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ТУРИЗМ (ЛІКУВАЛЬНО-
ОЗДОРОВЧИЙ)»**

**для студентів напряму підготовки *6.140103*
*«Туризм»***

**Навчальна програма
схвалена засіданням кафедри
туристичного та готельного бізнесу
від «___» _____ 2016 р. протокол № ____
Завідувач кафедри _____**

**Навчальна програма
Схвалена вченою радою факультету
Харчових технологій, готельного, туристичного та ресторанного
бізнесу
від «___» _____ 2016 р., протокол № ____
Голова вченої ради факультету _____**

ВСТУП

Лікувально-оздоровчий туризм — один з найперспективніших видів туризму у світі та в Україні. Він розвивається за рахунок значних ресурсів: морського узбережжя, гарячих, теплих і холодних мінеральних джерел, лікувальних лиманових родовищ грязі, лісів, сприятливих кліматичних умов тощо.

Лікувально-оздоровчий туризм, займаючи відносно невелику частку в загальносвітовому обсязі туристичних потоків (близько 1 %), є однією з найбільш прибуткових галузей туристичного бізнесу.

Дисципліна «Спеціалізований туризм (лікувально-оздоровчий)» займає важливе місце в системі підготовки бакалаврів з туризму, формуючи комплекс професійних знань та вмій щодо організації та розвитку лікувально-оздоровчого туризму та курортної справи.

Мета дисципліни полягає у вивченні умов та факторів розвитку лікувально-оздоровчого туризму, його специфіки, форм принципів та сучасних тенденцій організації в різних країнах світу, сучасних технологій проектування лікувально-оздоровчих турів.

Завдання дисципліни:

- формування сутнісних основ лікувально-оздоровчого туризму як одного із напрямів туристичної діяльності;
- вивчення історії розвитку та сучасної географії лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в світі;
- вивчення структури та ролі основних складових лікувально-оздоровчого туризму – природно-ресурсної, інфраструктурної, медичної;
- набуття навичок оцінки лікувально-оздоровчого туристичного потенціалу території;
- вивчення основних методів оздоровлення та лікування на вітчизняних та зарубіжних курортах;
- ознайомлення з основними принципами маркетингової діяльності та технологією туроперейтингу в лікувально-оздоровчому туризмі

Об'єктом дослідження дисципліни є лікувально-оздоровчий туризм як вид спеціалізованого туризму.

Предметом вивчення дисципліни є фактори, сучасні тенденції, проблеми, перспективи та географія розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в світі.

Вивчення дисципліни базується на знаннях, отриманих студентами в процесі вивчення таких дисциплін, як «Туризмознавство», «Рекреаційні комплекси світу», «Туристичні ресурси України», «Географія туризму» та передувє вивченню таких дисциплін, як «Організація екскурсійної діяльності», «Туроперейтинг», «Міжнародний туризм».

Зміст навчальної програми

Модуль 1. Лікувально-оздоровчий туризм як напрям туристичної діяльності

Тема 1. Основні напрями та форми лікувально-оздоровчого туризму

Місце лікувально-оздоровчого туризму в структурі туристичної діяльності. Понятійно-термінологічний апарат лікувально-оздоровчого туризму: «лікувальний туризм», «оздоровчий туризм», «медичний (клінічний)» туризм, «санаторно-курортне лікування», «курорт», «бальнеологічні ресурси». Основні напрями та структура лікувально-оздоровчого туризму. Особливості лікувально-оздоровчого туризму як напрям туристичної діяльності. Сучасні моделі організації лікувально-оздоровчого туризму.

Тема 2. Історія виникнення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та у світі

Основні періоди розвитку лікувально-оздоровчого туризму у світі та їх характеристика. Розвиток лікувально-оздоровчих процедур з використання цілющих властивостей природних факторів в Давній Греції. Лікувально-оздоровчий туризм в середні віки. Виникнення перших водо- та грязездоровниць в Європі. Сучасні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму у світі. Історія виникнення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Основні етапи розвитку санаторно-курортного лікування в Україні. Сучасні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Тема 3. Ресурсна база лікувально-оздоровчого туризму

Фактори розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Природні ресурси як основа розвитку лікувально-оздоровчої діяльності: клімат, рельєф, мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, поверхневі прісні води, морські басейни, біоценози та ін.. Інфраструктурні ресурси лікувально-оздоровчого туризму: санаторно-курортне господарство, типи курортів, види лікувально-оздоровчих закладів. Роль людських ресурсів в організації лікувально-оздоровчого туризму. Вимоги до персоналу в лікувально-оздоровчих туристичних закладах.

Тема 4. Сучасні методи та технології в лікувально-оздоровчому туризмі

Сучасні напрями санаторно-курортного лікування: бальнеолікування, пелотерапія, кліматотерапія, аеротерапія, таласотерапія, дієтотерапія, кінезітерапія, фізіотерапія, нетрадиційні методи оздоровлення. СПА-технології в програмах лікувально-оздоровчих турів. Поняття про медичний (клінічний туризм). Основні групи захворювань для медичного туризму. Країни, що

спеціалізуються на медичному туризмі. Реабілітація в лікувально-оздоровчому туризмі.

Тема 5. Технології туроперейтингу в лікувально-оздоровчому туризмі.

Особливості проектування лікувально-оздоровчих турів. Розробка лікувально-оздоровчих програм (рекреаційних лікувально-оздоровчих циклів). Характеристика лікувально-оздоровчого туристичного продукту. Організація просування (реалізації) лікувально-оздоровчих турів. Документообіг в лікувально-оздоровчому туризмі. Санаторно-курортна путівка. Ліцензування, сертифікація, та стандартизація санаторно-курортних послуг.

Модуль 2 Географія лікувально-оздоровчого туризму у світі та в Україні

Тема 6. Лікувально-оздоровчий туризм в Європі

Особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах Західної Європи. Просторова організація лікувально-оздоровчого туризму в країнах Східної Європи. Основні центри лікувально-оздоровчого туризму в Середземноморському рекреаційно-туристичному районі. Лікувально-оздоровчий туризм в Росії, країнах Балтії, Молдові та Білорусі. Чинники розвитку та кластери медичного туризму в Німеччині, Польщі, Італії, Швейцарії, Бельгії, Великобританії, Австрії, Чехії, скандинавських країнах.

Тема 7. Лікувально-оздоровчий туризм в країнах Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону

Особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах Південно-Західної Азії (Туреччина, Кіпр, ОАЕ, Ізраїль та ін.). Основні центри медичного (клінічного) туризму в Туреччині та Ізраїлі. Найбільші центри лікувально-оздоровчого туризму в країнах Південної Азії (Індія, Непал, Бангладеш, Шрі-Ланка, Мальдівська Республіка). Традиційні та нетрадиційні лікувально-оздоровчі технології в країнах Східної (Китай, Японія, Республіка Корея, Монголія) та Південно-Східної Азії (Таїланд, В'єтнам, Малайзія, Сінгапур та ін.). Сучасні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах Закавказзя та Центральної Азії.

Тема 8. Лікувально-оздоровчий туризм в країнах Американського туристичного регіону

Фактори розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах Північної, Центральної та Південної Америки. Найбільші центри лікувально-оздоровчого туризму: в *США* – Маммот-Спрингс, Хибер-Спрингс, Саратога –Спрингс, Колорадо-Спрингс, Хот-Спрингс, Маут-Клеменс, Палм-Мпрингс, Лонг-Біч; *Канади* – Сент-Катарінс, Банф; *Аргентини*- Вільявісенсіо, Терма-де-Копаху; *Куби* – Варадеро, Гавана

(Тарара); *Чилі* – Термас-де-Чильян, Лос-Ріос. Медичний (клінічний) туризм в США та на Кубі.

Тема 9. Лікувально-оздоровчий туризм в країнах Африки, Австралії та Океанії. Фактори розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах Африки. Курорти Тунісу та Марокко, приморські кліматичні курорти Єгипту. Центри лікувально-оздоровчого туризму в Кенії та ПАР. Ресурси лікувально-оздоровчого туризму в Австралії. Приморські кліматичні курорти Австралії – Золотий Берег, Дейд-рим-Айленд, Кернс. Можливості розвитку лікувально-оздоровчого та медичного туризму в Новій Зеландії.

Тема 10. Територіальна організація лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Фактори розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Типи курортів в Україні та їх розміщення. Лікувальний профіль санаторно-курортних закладів: лікування системи кругообігу; лікування захворювань нервової системи; лікування захворювань органів травлення; лікування органів дихання, лікування захворювань опорно-рухового апарату; лікування органів сечостатевої та ендокринної системи. Найбільші лікувально-оздоровчі туристичні кластери України: на заході (Трускавець, Моршин, Ворохта, Любень Великий, Немирів, Синяк, Черче, Саян, Шкло, Яремне), на півночі та північному сході країни (Березовські Мінеральні води, Горинь, Качанівка, Рай-Оленівка), в центральній частині (Миргород, Пуща-Водиця, Біла Церква, Боярка, Ворзель, Соснівека, Хмільник), в південній частині (Одеська група курортів, Очаків, Бердянськ, Гопри, Приморськ, Скадовськ, Кирилівка, Євпаторія, Саки, Ялта, Алушка, Алушта). Сучасний стан та перспективи розвитку медичного (клінічного) туризму в Україні.

Інформаційні джерела

Основні:

1. Закон України “Про туризм” // ВВР України. — 1995. — № 31.
2. Закон України «Про курорти» // Законодавство України про туризм і готельну справу. Збірник офіційних текстів законів станом на 1 лютого 2012 року. К.: «Центр учбової літератури», 2012. с.32-47
3. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1.06.2000 р. № 1775-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
4. Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні: Указ президента України від 21.02.2007 р. № 136/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

5. Стратегія розвитку туризму і курортів (від 6 серпня 2008 р. №1088-р) / Кабінет Міністрів України // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-p>

6. Бабкин А.В. Специальные виды туризма / А.В. Бабкин. – Ростов-н/Д: Феникс, 2008. – 252 с.

7. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник. / О.О. Бейдик — К., 2009

8. Ветитнев А.М. Лечебный туризм: учебное пособие / А.М. Ветитнев, А.С. Кусков. – М.: Форум, 2010.- 592 с.

9. Драчева Е.Л. Специальные виды туризма. Лечебный туризм: учебное пособие / Е.Л. Драчева. – М.: КНОРУС, 2010. -152 с.

10. Курортні ресурси України. — К.: ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”; “Тамед”, 1999. — 314 с

11. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України: навч. посібник / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.

12. Horowitz M., J. Rosensweig, C. Jones. Medical Tourism: Globalization of the Healthcare Marketplace. [Electronic resource] // MedGenMed. - 2007. - 9(4): 33. - Mode of access:<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2234298/>

13. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб./ Н.В. Фоменко – К.: Центр навчальної літератури, 2007 – 312с.

Додаткові:

14. Абрамов В. В. Історія туризму: підручник / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. – Харків: Форт, 2010. – 286 с.

15. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні: навчальний посібник / Л. І. Гонтаржевська. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.

16. Драпушко Р. Г. Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / Р. Г. Драпушко. – К. : Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2007. – 152 с.

17. Все о туризме. Туристическая библиотека. – <http://tourlib.net/> .

18. Державна служба статистики України. – <http://ukrstat.gov.ua>

19. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Департамент туризму та курортів) - <http://www.me.gov.ua>.

20. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навчальний посібник. / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 304 с.

21. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева – К. : Альтерпрес, 2003. – 436 с.

22. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. / М.П. Сальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – к.: Знання, 2008. –661с.

23. Масляк П.О. Рекреаційна географія : навч. посіб. / П.О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.

24. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / за заг. ред. професора В.Г. Герасименко. – Одеса : Астропринт, 2013. – 334 с.

25. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу / І. В. Смаль. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с..